

De cursus 'taalverschillen' op UBBO

1 januari 1980

Auteurs: Ton Kusters, Betske Tans-Salverda, Tjitte Wierdsma

Volume: 11

Nummer: 5

Pagina's: 29-34

Documenten

- [moer_jrg11_042.pdf](#)

tin kusters betske tanssalverda tjitte wierdsm a de cursus taalverschillen op ubbo e ra re no pdei in g lerarenopleidingen zijn ook niet alles lijkt een conclusie van lezers van het onderzoek van dre olgers en koos riesenkamp over de nieuwe lerarenopleidingen de studenten die straks de school ingaan zijn binnen de kortste keren ingesneeuwd door de praktijk ze verliezen hun vernieuwingsdrang en hebben zich na een of twee jaar zodanig aangepast dat je je afvraagt waar die moderne opleiding nu voor nodig is geweest de auteurs van dit artikel docenten aan de lerarenopleiding ubbo emmius willen zich niet in een welles nietes discussie begeven over de vraag of die aanpassing nu zo sterk is wel willen de auteurs laten zien hoe ze in hun begeleiding van de cursus taalverschillen in het onderwijs geprobeerd hebben de bereidheid bij studenten tot het aanbrengen van veranderingen in het moedertaalonderwijs te stimuleren veranderingen die studenten niet in een of twee jaar kunnen realiseren veranderingen die pas na een veel langere tijd aan een evaluatie onderzoek onderworpen kunnen worden de opzet van taalverschillen in het onderwijs bij de opzet van de cursus taalverschillen in het onderwijs werken een taalbeheerser een taalkun in het onderwijs spelen zeer uiteenlopende taal dige en een vakdidacticus samen verschillen een rol die we in een cursus van 14 we hanteren daarbij de volgende uitgangspunten weken a 3 uur per week aan de orde proberen 1 taalverschillen zijn van groot belang voor de te stellen interactie die in onderwijsleersituaties plaatsvindt a het verschil tussen mannen en vrouwentaal speciaal een leraar die elk jaar leerlingen van uit b het verschil tussen dialect sociolect en stan eenlopende nationaliteit in zijn klas heeft staat daardtaal voor grote problemen c het verschil tussen nederlands als moedertaal 2 taalverschillen zijn van belang voor je leerlin en als vreemde taal gen als je als taalleraar communicatie onderwijs d het verschil tussen docententaal en leerlingen geeft taal 3 als moedertaalleraar heb je ook een maat 29 schappelijke taak omdat je in je onderwijs opvat b dialect sociolect standaardtaal plus neder tingen over de maatschappij overdraagt over bij lands als vreemde taal en c docententaal leerlin voorbeeld de verhouding tussen mannen en vrou gentaal toegespitst op het

probleem van taal wens sociale klassen en niet nederlandse culturele van de studenten wordt gevraagd zo zelfstandig opvattingen mogelijk in sub sub groepjes onderzoekjes te ver 4 studenten moeten gevoelig worden voor pro richten rond een van de thema s belangrijk is dat blemen die taalverschillen kunnen veroorzaken ze zelf trachten problemen op te sporen te for en bereid zijn oplossingen te zoeken en te realise muleren en eventueel te herformuleren uiteinde ren lijk moeten ze in een werkstuk een standpuntbe 5 studenten moeten inzicht krijgen in de diver paling ten opzichte van het probleem en eventue siteit van problemen via interne rapportage pro le oplossingen weergeven beerden we studenten te laten zien welke proble de studenten kunnen hun onderzoekjes starten men door andere subgroepjes werden bestu vanuit basisliteratuur die de docenten verstrekk deerd ken2 de studenten tijgen aan het werk en 6 studenten moeten zelf betrokken zijn bij de alhoewel je de opzet van de cursus bepaald niet problemen we hechten daarom veel waarde aan revolutionair kunt noemen vallen de begeleiden het zelf formuleren en herformuleren van de pro de docenten al na enige weken verschillen met bleemstellingen en oog krijgen voor de maat andere cursussen op ubbo emmius op de stu schappelijke bepaaldheid ervan denten werken zelfstandiger hebben meer plezier 7 studenten moeten zelfstandig zoeken naar in de onderzoekjes en zijn directer gericht op de flexibele oplossingen door ingehouden en pro onderwijspraktijk de studenten gaan bij hun blematiserende begeleiding trachtten we te berei probleemstelling vaak uit van stage ervaringen of ken dat de studenten geen zwart wit denkers zou eigen schoolervaringen je moet bij de beoorde den worden die een goede oplossing voor alle ling van de werkzaamheden niet alleen de onder taalverschil problemen hebben zoeksresultaten centraal stellen het is tenslotte onze begeleiding bestaat uit niet zo opmerkelijk als een werkgroepje over taal a het aanbieden van startliteratuur en een korte seksisme in jeugdboeken concludeert dat alleen inleiding op de problematiek in boeken waar rolpatronen expliciet aan de orde b het verstrekken van startvragen van algemene komen ze worden doorbroken dat jongens aard over het algemeen in deze boeken niet afwijken 1 wat werp je op als probleem en waarom van het traditionele rolpatroon en dat de mees 2 wat versta je eronder te rol doorbrekende boeken zich afspelen in betere 3 wat is je doel wat verwacht je als resultaat milieus veel belangrijker is dat van je onderzoekje de studenten sterk betrokken zijn bij het pro 4 wat denk je in de praktijk aan de oplossing bleem doordat ze uitgaan van eigen schoolerva te kunnen doen ringen met jeugdboeken e n in eerste instantie vinden de studenten de vragen de studenten grote bereidheid tonen om iets een beetje overbodig of gezocht maar de beant aan de problemen op het gebied van seksismen te wording die niet zo gemakkelijk is blijkt wel veranderen en zoeken naar concrete oplossingen verhelderend te zijn in de evaluatie benadrukken die gedurende langere tijd nagestreefd moeten de studenten dat ze veel houvast hebben gehad worden aan de vragen we sluiten de werkzaamheden af met een forum c een ingehouden begeleiding tijdens de bespre omdat we de studenten graag kennis willen laten kingen in subgroepen soms wat literatuur tips maken met meningen van mensen buiten ubbo soms wat moeilijke vraagjes als studenten te snel emmius een forum werkt in het algemeen moti een mening of oplossing formuleerden verend voor stu-

dentent bovendien helpt een forum bij het verhelderen van de probleemstelling alles start voor de 50 studenten met een inleiding die de studenten hebben geformuleerd door de bijeenkomst waarin het probleem taal het forum halen we niet alleen meningen van buiten verschillen in het onderwijs aan de orde wordt ten ubbo emmius binnen via de regionale pers gesteld de studenten maken een keuze uit een bereikt ook iets van wat binnen ubbo emmius van de subgroepen a vrouwen-taal manentaal gebeurt de buitenwereld iets waar nlo s zich h 30 ten onrechte te weinig om bekommeren aan zo n over hoe de maatschappij in elkaar zit of zou isolement heeft niemand iets moeten zitten taalverschillen zijn maatschappelijk bepaald en veranderingen hebben wat dat be het forum taalverschillen in het onderwijs treft consequenties het is daarom onvoldoende als je alleen de taalkundige verschillen tussen taal in het forum zit te len of taalvarianten bestudeert het is noodzakelijk de directeur bureau onderwijs in lijkt dat je je bezig houdt met de maatschappelijke groningen medewerker aan de aclo m nota achtergronden van taalverschillen schooltaal thuistaal de forumleden houden zich elk met een van de ba rt van der leeuw in opdracht van de vier aspecten van taalverschillen bezig die de aclo m bezig met een onderzoek naar de rol studenten bestudeerd hadden ze brengen meer van taal in elke onderwijsleersituatie vragen dan pasklare oplossingen ter tafel annemiek janssen van dieten medewerkster van het instituut voor toegepaste taalkunde a vrouwen-taal manentaal alie groen en mari in nij megen waar ze zich bezig houdt met het nel gerritsen gaan in op taalseksisme in het bij onderwijs aan anderstaligen zonder in schoolboeken in hoeverre is er sprake marinel gerritsen medewerkster van het dia van rolpatroon bevestiging in schoolboeken lectbureau in amsterdam en een van de moet en kan ik daar later iets aan doen zijn er schrijfsters van vrouwen-taal mannenpraat misschien richtlijnen te geven ter vermindering van alie groen lid van de nijmeegse werkgroep seksisme in schoolboeken vader wast plezierig taalseksisme af moeder timmert het konijnenhok etc t tjitte wierdsma vakdidacticus nederlands bij loop je dan niet het gevaar een taal te gebruiken ubbo emmius is voorzitter van het forum hij een beeld te vormen dat te ver afstaat van leer leidt het gebeuren in tien jaar geleden kon je lingen je moet immers aansluiten bij de bele nog rustig leraar nederlands zijn er was orde en vingswereld van je leerlingen loop je door het rust in de taaltuin je hoefde er alleen maar voor opruimen van taalseksismen niet de kans de kloof te zorgen dat de cultuurgoederen het goed de tussen de taal van thuis en die op school te ver den zorg voor het abn en verder nergens mee te groten maken nu 1980 is voor de meeste leraren deze rust weinig meer te vinden je hebt nu de zorg b dialect sociolect standaardtaal cees b olle voor de taal van de leerlingen die komen met wijst op het belang van een taal voor de mensen enorme taalverschillen binnen daarnaast zorgt die er gebruik van maken alhoewel taalkundige een overvloed aan vakliteratuur e rv oor dat pro inzichten de linguïstische gelijkwaardigheid van blemen die een leraar nederlands tien jaar gele taalvarianten benadrukken bestaat er in de prak den niet zag ook een oplossing aan je vragen de tijd geen sociale gelijkwaardigheid d ialectspre taal van achmed en rachida is een nieuw pro kende kinderen hebben nog steeds problemen bleem het dialect van sjeng en trui is natuurlijk w at is er opgelost als de leraar voor de klas met een oud probleem maar instan-

ties als de aclo zijn rood wit blauw abn vingertje veranderd is m wijzen erop dat je iets aan de oplossing ervan in een begripvol koesteraar van het dialect be moet doen wil je je als aanstaand moede rtaalle tekent dat het einde van de standaardtaal gaat raar serieus voorbereiden op je taak dan zul je je het niveau dan niet danig achteruit moet bij met die problemen moeten bezighouden wat is voorbeeld de wetenschap dat de taal die een er zo lastig wat veroorzaken de taalverschillen mens spreekt zeer essentieel voor hem is ertoe wat kun je eraan doen in de praktijk van het le leiden dat je hem niet mag d wingen een andere raarschap taal te leren of moet je rekening houden met het forum dan cees bolle wijst erop en de stu een toekomstige werkgever die niet zo tolerant is denten hadden het al e rv aren toen ze met hun wat dialectgebruik betref t onderzoekjes bezig waren bezig zijn met taal verschillen in het onderwijs is geen vrijblijvende c moedertaal nederlands als vreemde taal a n zaak zodra je iets wilt doen met je inzichten om nemiek j anssen w ijst ero p dat vrijwel elke oplos trent taalverschillen in de klas vooronderstelt dat sing voor dit p ro b leem s p ecifieke nadelen heeft keuzen die afhankelijk zijn van je opvattingen m oet taalonderw ijs aan etnische m inderheden ge 31 geven worden door een lid van de gemeenschap gen motivatie friesland heeft een eigen cultuur zelf wo rdt zo n leraar wel geaccepteerd door de de taal is hiervan een zeer belangrijke uiting en ouders van de leerlingen in verband met werkelijk heeft daarom recht op een eigen plaats in het on ke of vermeende politieke infiltratie zijn leraren derwijs kwam hierdoor op losse schroeven te van de betreffende gemeenschap wel voldoende staan ze kwam erachter dat haar eigenlijke moti geschoold om in nederlandse verhoudingen en vatie niet zozeer het bijbrengen van cultuurbe omstand igheden les te geven sef was maar dat haar eigen schoolervaringen de eigenlijke drijfveer vormden ze had zich in bij d docententaal leerlingentaal bart van der voorbeeld onderwijsleergesprekken zelf altijd ge leeuw gaat in op de problemen die de taal van remd gevoeld omdat ze bang was voor fouten het vak van de leraar kan veroorzaken de leraar friesismen ze kwam nu ook tot een andere spreekt niet alleen een andere taal dan de leer aanpak van het hoe lesgeven over het cultuur ling hij leeft als deskundige volwassen geculti goed de friese taal leek bij nader inzien toch veerde lesgever ook in een andere wereld voor niet zo n goede oplossing de lessen zouden de de leerling is er een leerlingenwereld waarin de leerlingen eerder moeten bijbrengen dat een dia taal van een kind uit een bepaald milieu van be lect geen spraakgebrek is van domme mensen lang is in hoeverre moet je als leraar vaktaal ge ze wilde haar leerlingen meer laten zien over de bruiken in hoeverre is een kloof tussen leerlin relatie tussen taal en omgeving en bij hen iets van gentaal en lerarentaal noodzakelijk of gewenst de onzekerheid over hun eigen taal wegnemen in welke problemen krijgen leerlingen met een vak plaats van aandacht voor het geijkte assortiment door de vaktaal die je als leraar gebruikt wat is spreekwoorden en gezegden in standaardtaal kun de rol van vaktaal in verschillende leermodellen je je beter bezighouden met de vergelijking van zoals a het transmissiemodel de leraar is een equivalenten in standaardtaal en streektaal zodat deskundige die zijn leerstof overdraagt aan pupil ze voor leerlingen niet los staan van de context len b interpreterend leren of c probleemop van de mensen die de taal spreken bij literatuur lossend leren onder-

wijs kun je verhalen en gedichten uit de streek zelf betrekken waardoor duidelijk wordt als je de vier aspecten die hierboven staan be dat voor literatuur niet alleen de standaardtaal kijkt zie je dat geschikt is het onderzoekje leidde in de groeps a alle taalverschillen maatschappelijk bepaald besprekingen tot heftige discussies over de streek zijn en dat de oplossingen afhankelijk zijn van taal als voertaal in de klas zo n discussie levert politieke keuzes oplossingen zijn daardoor de studenten een betere meningsvorming op dan niet een twee drie te geven een gehaald tentamen over de ideeën van labov b de problemen voor een onderwijsgevende van groot belang zijn omdat taal het communica een ander onderzoekje over de relatie fries stan tiemiddel is dat leren mogelijk moet maken daardtaal ging uit van de hypothese dat als fries c aanstaande leraren voorbereid moeten worden gebruikt wordt als voertaal op een basisschool op het zien van de problemen bereid moeten een nadelige invloed op de ontwikkeling van de zijn er iets aan te doen en in staat zijn tot het standaardtaal merkbaar is deze hypothese kom zoeken van flexibele oplossingen op langere je in friesland regelmatig in de vorm van een oor termijn deel ook van onderwijsgevend en tegen uit het literatuuronderzoekje bleek dat er van een invoe ervaringen tijdens de cursu s ring van het fries als voertaal geen erg negatieve invloeden op de ontwikkeling van de standaard de onderzoekjes verliepen vaak anders dan de taal te verwachten zijn voor de studenten die studenten zich hadden voorgesteld een studente het onderzoekje uitvoerden was de weerlegging die zich bezig wilde houden met hoe je komt tot van de hypothese aanleiding om hun houding ten een geïntegreerde aanpak van het fries in het opzichte van het fries nader te bepalen beiden voortgezet onderwijs stond al gauw voor het pro spreken geen fries en zijn geen friesisten³ ten bleem van het waarom bij de inventarisatie van aanzien van het fries wilden ze geen extreem wat er zoal in de schoolpraktijk voorkomt stuit standpunt kiezen enerzijds geen extreem posi te ze op een ratjetoe aan doelstellingen haar ei tieve houding die berust op cultureel en regio 32 haal chauvinisme anderzijds geen extreem nega bewust gebruik van seksismen om mensen vast te tieve houding op onderwijskundige gronden wil pinnen op het cliché beeld van hun sekse den ze hun leerlingen niet tot gebruik van stan de studenten besloten vanuit de tweede visie een daardtaal dwingen ze achtten het eerder een di lessenserie te ontwerpen die aansloot bij de dactische noodzaak om het fries een plaats in schoolboeken die op een school gebruikt wer hun onderwijs te geven den het bekijken van klasgesprekken op de basis de studenten die wilden proberen het vaktaalge school met betrekking tot het verschil jongens bruik bij het geven van grammaticalesen te ver taal meisjestaal leverde in eerste instantie niet zo mijden kwamen van een koude kermis thuis de veel nieuwe gegevens op de studenten raakten analyse van schoolmethodes en grammaticalesen wel enigszins ontmoedigd toen bleek hoever het en hun pogingen tot herschrijven leverden het in gelijke kansen ideaal van de werkelijkheid verwij zicht op dat grammatica in de meeste gevallen derd is jongens kwamen meer aan het woord niet meer is dan het aanleren van een vaktaal het dan meisjes bij het stagneren van een klassege probleem was nu niet meer hoe kan ik vaktaal sprekje werden steeds jongensonderwerpen problemen zoveel mogelijk vermijden bij bepaal voetbal ingevoerd toen een jongen begon over de

vakinhouden maar waarom moet ik leerlin een meisjesonderwerp het wassen van een voet geen een bepaald systeem van vaktermen aanleren balshirt wekte dit hilariteit bij het kiezen tussen als die vaktaal verder geen enkele functie heeft een zeekapitein en bijen als onderwerp van bij grammatica onderwijs ben je blijkbaar niet be een verhaaltje kozen alle jongens op een na voor zig met een vakinhoud waarvoor je een vaktaal het eerste de ene jongen die over bijen schreef nodig hebt je brengt alleen een vaktaal over dit verried zijn sekse door de bijen met pistolen uit leidde tot een discussie over onderwijsdoelen te rusten en ze stoere taal te laten uitslaan neem je er genoeg mee als je je leerlingen alleen het nadenken over oplossingen leverde meer maar een vaktaal leert nieuws op de studenten hadden in een derde klas lagere school een klassegerek gezien waar h em elb estorm e r s d i e i n s n e e u w e n i n d e p r a k t i j k i n d e o n d e r w i j z e r e s a l r e g e l s t e l d e d a t j o n g e n s e n m e i s j e s s t e e d s a f w i s s e l e n d e e n b e u r t m o e s t e n e e n s e m e s t e r w e r k e n o p d e z e w i j z e k a n n a t u u r n e m e n a l h o e w e l d e s t u d e n t e n v r a a g t e k e n s g i n l i j k n i e t v o o r k o m e n d a t d e s t u d e n t e n m o e i t e z u l g e n z e t t e n b i j d e z e w e r k w i j z e z a g e n z e d a t j e l e n h e b b e n m e t h e t o p d e j u i s t e w i j z e s c h a t t e n d o o r w e i n i g h e m e l b e s t o r m e n d e v e r a n d e r i n g e n i n v a n d e t a a l v e r s c h i l l e n i n h u n k l a s s e n d a a r b i j w e r k v o r m e n a l i e t s k u n t b e r e i k e n k o m t d a t z e e e n z e k e r e a a n p a s s i n g s p e r i o d e n o d i g b e l a n g r i j k e r d a n d e v e r a n d e r i n g e n i n w e r k v o r m e n z u l l e n h e b b e n o m e e n p l a a t s i n d e s c h o o l t e v e r i s d e h o u d i n g v a n d e l e r a a r e e n b e l a n g r i j k e c o n o v e r e n p a s n a d i e p e r i o d e k a n e r s p r a k e z i j n v a n c l u s i e v o o r d e s t u d e n t e n d i e d i t o n d e r z o e k j e u i t e e n f u n d a m e n t e l e v e r a n d e r i n g v a n p r o g r a m m a s v o e r d e n e n w e r k v o r m e n w i j a l s d o c e n t e n p r o b e r e n b i j s t u d e n t e n e e n a t t i e n a n d e r e g r o e p h i e l d z i c h b e z i g m e t s e k s i s m e n t u d e a a n t e k w e k e n d i e v o o r k o m t d a t z e n a d i e i n s c h o o l b o e k e n a a n v a n k e l i j k d a c h t e n z e d a t p e r i o d e n i e t m e e r g e v o e l i g z i j n v o o r d e t a a l p r o d a t w e l m e e z o u v a l l e n n a a r m a t e z e e c h t e r m e e r b l e m e n v a n h u n l e e r l i n g e n e n n i e t m e e r b e r e i d s c h o o l b o e k j e s g i n g e n b e k i j k e n g r o e i d e d e i r r i t a z i j n m o e i t e t e b e s t e d e n a a n v e r a n d e r i n g e n i n h u n t i e o v e r d e v a n z e l f s p r e k e n d h e i d w a a r m e e h e t t r a o n d e r w i j s w e k u n n e n h u n d a a r v o o r g e e n p a s k l a d i t i o n e l e r o l p a t r o o n w o r d t g e h a n t e e r d v e r v o l r e a n t w o o r d e n o p t a a l p r o b l e m e n a a n d e h a n d g e n s o n t s t o n d e r e e n d i s c u s s i e o v e r w a t e r n u g e d o e n w e p r o b e r e n h e n v o o r t e b e r e i d e n o p z e l f b e u r e n m o e s t j e k u n t s e k s i s m e n z o a l s a n n i e s t a n d i g e a n a l y s e v a n d e m o e i l i j k h e d e n e n h e t r o m e i n v e r s c h o o r d a t d o e t b e s c h o u w e n a l s u i t z e l f s t a n d i g z o e k e n n a a r f l e x i b e l g e k o z e n o p l o s s l u i t e n d s y m p t o m e n v a n m a a t s c h a p p e l i j k e v e r s i n g e n w i j z i e n n i e t z o v e e l i n e e n r e v o l u t i o n a i r e s c h i l l e n d a n i s d e b e s t r i j d i n g v a n s e k s i s m e n e e n a a n p a k d i e t h e o r i e b l i j f t e n o o k n i e t i n e e n z e e r v o r m v a n s y m p t o o m b e s t r i j d i n g j e k u n t e c h t e r p r a k t i s c h e v o o r b e r e i d i n g d i e g e r i c h t i s o p d e t r a o o k d e v i s i e v a n d e w e r k g r o e p t a a l s e k s i s m e u i t d i t i o n e l e s c h o o l p r a k t i j k n i j m e g e n o v e r n e m e n d i e d e n a d r u k l e g t o p h e t 33 g e e n z i n l o z e h e m e l b e s t o r m i n g m a a r j e m a g t o c h n i e t v o l s t a a n m e t v e r a n d e r i n g e n i n j e o n d e r w i j s o p z i j n m i n s t v e r w a c h t e n v a n o n d e r w i j s d a t h e t p o l i t i e k e a c t i v i t e i t e n b u i t e n d e s c h o o l z i j n e v e n d e m a a t s c h a p p e l i j k e v e r a n d e r i n g e n v o l g t e n j e e e n s n o o d z a k e l i j k w i j p r o b e r e n a a n h e t i d e a l i s m o e t j e a f v r a g e n o f d a t h e t e i n d d o e l m a g z i j n m e v a n s t u d e n t e n s t e u n t e g e v e n v o o r r e a l i s t i s c h e v o l g e n s c e e s b o l l e n i e t h i j h o o p t d a t d e l e r a r e n h e m e l b e s t o r m i n g o m z o h e t g e v a a r v a n i n s n e e u o p l e i d i n g e n e r a a n w e r k e n d a t s t u d e n t e n w a t w e n e n i g s z i n s t e b e p e r k e n w i j h o p e n d a t w e o p

meer weerstand ontwikkelen tegen het zich aan dit verslag van onze bescheiden pogingen daartoe passen aan onderwijs en maatschappijsituaties reacties krijgen van meer lezers voor het laatste kun je volgens hem trouwen s noten l ite ra tuur het rapport zelf olgers riesenkamp 1980 bevat aclo m schoolraalhhuusraal den haag 1978 niet zulke negatieve conclusies de reacties van lezers bonnet h t kusters onz e zoek naar vaktaal op en de pers zijn echter veelzeggender zie bijvoorbeeld school 1 en 11 in moer 1979 3 blz 350 en 1979 5 de vo l kskrant 8 mei 1980 en weekblad voo r leraren bl z 14 2 1 bij het voortgezet onderwijs ngl b lad 12 nr 16 brouwer d vrouwentaal taal van het zwakke geslacht 1979 1 blz 722 e v al eerder voo r olgers riesen in b sluyzer f marschal en j roelands ed de taal kamp 1980 verscheen in ditzelfde blad een jonge show utrecht antwerpen 197 9 leraren special weekblad voor leraren bij het voort gerritsen m seksismen via en in taal in b sluyzer gezet onderwijs 11 1979 nr 30 blz 1182 1188 en f marschal en j roelands de taalshow utrecht ant blz 1208 1209 werpen 197 9 we wilden de studenten niet overladen met litera groen rusch a b raas rooyakkers en l wolters tuur vandaar slechts een bescheiden lij stje met delen rich tlijnen ter vermijding van seksisme in tekst en uit illustraties nijmegen 197 9 1 sociolect dialect nederlands als tweede taal haan d de nederlands als vreemde voertaal in moer aclo m 1978 werkgroep nederlands a l s tweede 1979 4 blz 34 4 1 taal 1978 pietersen 1976 en de haan 1979 haan d de met school meer mans in moer 1979 3 ii vrouwentaal mannentaal b l z 15 2 1 romein verschoor 1978 gerritsen 1979 brou hoberg r m6glichkeiten und grenzen der behandlung wer 1979 van der post 1979 groen rusch von fachsprachen im deutschunterricht in der raas rooyakkers wolters 1979 en de haan deutschunrerricht 1979 5 blz 6 2 1 1979 hubers g vaktaal op schon i nterne publikati e von iii vaktaal congres 197 3 bonnet kusters 1979 hoberg 1979 en hubers olgers a j j riesenkamp de onderwijstkundige voor 1973 bereiding van aanstaande leraren den haag 1980 friesi s ten z i jn kenners van de friese taal en letter pietersen l taalsociologie groningen 197 6 kunde fr i esiasten zijn aanhangers van invoering van post a v d vrouwentaal en mannentaal apart in de fri e se taal i n alle communicatieve situaties b s l uyzer f marschal en j roelands de taalshow ubbo emmius sect ie nederlands postbus 1018 utrecht antwerpen 1979 8900 ca leeuwarden romein verschoor a seksisme en taal in opzij 6 nr 2 blz 24 werkgroep nederlands als tweede taal anela onder zoek en onderwijs van het nederlands als tweede taal in nederland wageningen 197 8 34